

СПОНУКАЛЬНІ КОНСТРУКЦІЇ В ЛИСТАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Оксана Даскалюк

кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
o.daskaliuk@chnu.edu.ua

Епістолярне мовлення – це лише писемне мовлення, тому в листах адресант повинен вміти зацікавити адресата, донести свої враження, отримати відповідь. Як слушно зауважує П.С.Дудик: „Приватне листування переважно має побутовий характер”, – а тому тут використовують зазвичай конструкції, притаманні розмовному стилю. Тому листи є джерелом інформації про функціонування різних мовних засобів у розмові приватній, але писемно зафіксованій.

Епістолярна спадщина Лесі Українки – багатий матеріал для вивчення особливостей слововжитку, використання тих чи тих граматичних форм української мови кінця ХІХ – початку ХХ століття. У статті розглянемо спонукальні конструкції, використані у листах дитячого віку.

Першою розглянемо конструкцію, якою шестирічна Леся апелює до Драгоманових: *Мені дуже хочеться, щоб Ви до мене написали, бо я до вас написала (до Драгоманових, 24 лютого 1877)*. Дитяча безпосередність спонукання: *хочу, щоб ви щось зробили для мене, бо я зробила для вас*. Як бачимо, волевиявлення авторка передала через перформатив *хотіти* та складнопідрядне речення мети. У листах старшого віку Леся вже послуговується імперативними формами, мабуть, зникла боязкість прямо спонукати адресата до бажаної дії.

Спонукування до адресата відповісти на лист, а також етикетні формули прощання та люб'язності – найпоширеніші імперативні речення в епістолярії дитячого періоду: ***Напишіть***, *чи тепло в Вас і чи вже купаються? Чи живуть у Вас ще Стоянови? **Кланяйтесь** їм од мене? Чи здорові Ви? [...]* ***Напишіть***, *як у вас пройшли свята. **Прощайте**, милая бабушка, цілую Вас (до Є. І. Драгоманової, 9 червня 1884)*.

Можемо розглядати ці імперативні конструкції як необхідні компоненти для заохочення адресата продовжувати листування. Трапляються конструкції, де спонукання підсилено перформативом *просити*: **Мама не може до Вас приїхати, а я Вас дуже прошу: приїжджайте** цього літа до нас (до Є.І.Драгоманової, 9 червня 1884). Часто Леся просить пробачення за те, що довго не писала: **Простіть** мене, що я до Вас не писала, все ніяк не зберусь (11 березня, 1883). Отож імперативні конструкції зазвичай обрамлюють структуру листа: **Дуже мені стидно, що я до Вас не писала так довго, але вже звініть** мене [...] **Прощайте**, милая бабушка, **пишіть**, що там у вас у Гадячі діється, чи все гаразд, чи Ви здорові, **кланяйтесь** дівчатам Стояновим, цілую Вас, **прощайте** (до Є. І. Драгоманової, лютий 1885), слугуючи містком для налагодження контакту і подальшого розвитку комунікації між адресантом і адресатом. Ширший діапазон значень дієслів-імперативів у листі до матері: **Обо мні не журіться, самі добре пробувайте та Марочку бережіть**, – я скоро до Вас прибуду і всіх поцілую (до О. П. Косач, 26 жовтня 1883). Спонукування – *добре пробувати* – у сучасних мовців є доволі рідкісним. Усі мовні засоби зі значенням спонукування передають насамперед турботу про адресата.

Як бачимо, спонукальні конструкції у дитячому епістолярії Лесі Українки здебільшого передані через дієслова наказового способу пошанної множини і мають етикетне призначення: передати ввічливе ставлення до адресата.

Список використаної літератури

1. Дудик П. С. Стилїстика української мови. URL: <http://http://litmisto.org.ua/?p=5468> (дата звернення: 01.02.2021).
2. Зібрання творів : у 12 т. / Леся Українка; АН УРСР; [редкол.: Є. С. Шаблювський (голова) та ін.]. Київ: Наук. думка, 1975–1979. Т. 10 : Листи (1876-1897) / [упоряд. та прим. В. В. Яременка ; ред. тому М. Д. Бернштейн]. 1978. 541 с.